

ROŽMBERKOVÉ

ROD ČESKÝCH VELMOŽŮ
A JEHO CESTA DĚJINAMI

NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV
ÚZEMNÍ ODBORNÉ PRACOVISŤE
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

2011

Knihy byla vydána v rámci aktivit Rožmberského roku a u příležitosti výstavy *Rožmberkové. Rod českých velmožů a jeho cesta dějinami* (Valdštejnská jízdárna v Praze, 18. 5. – 21. 8. 2011), nad níž převzali záštitu předseda Senátu Parlamentu České republiky Milan Štěch, první místopředseda vlády a ministr zahraničních věcí České republiky Karel Schwarzenberg, ministr kultury České republiky Jiří Besser, hejtmán Jihočeského kraje Jiří Zimola a předseda Akademie věd České republiky Jiří Drahoš

Vědecký redaktor knihy:

prof. PhDr. Jaroslav Pánek, Dr.Sc.

Odborně lektorovali:

doc. PhDr. Jiří Mikulec, CSc.

doc. PhDr. Josef Štulc

© Národní památkový ústav – územní odborné pracoviště v Českých Budějovicích, 2011

Text © Peter Balog – Zdeněk Bezcený – Václav Bok – Vladimír Brych – Beket Bukovinská – Kateřina Cichrová – Blanka Čechová – Jaroslav Čechura – Sylva Dobalová – Tomáš Durdík – Jiří Fomín – Jiří Franc – Jan Frolík – Jiří Fronek – Eliška Fučíková – Martin Gaži – Zlata Gersdorfová – Markéta Grill Janatová – Milena Hájná – Jarmila Hansová – Zuzana Holečková – Martin Holý – Martin Horyna – Kateřina Hrušková – Jan Chlíbec – Štěpánka Chlumská – Tomáš Chvátal – Petr Chotěbor – Ondřej Jakubec – Nora Jelínková – Jaroslava Kašparová – Tomáš Kleisner – Jan Klípa – Marie Koldinská – Marek Krejčí – Jaroslav Kubíček – Anna Kubíková – Blanka Kubíková – Jana Kunešová – Jiří Kuthan – Radko Kynčl – Irena Laboutková – Roman Lavička – Karel Maráz – Petr Maťa – Petra Matějovičová – Ivan Prokop Muchka – Martin Musil – Jiří Olšan – Vlastislav Ouroda – Ludmila Ourodová-Hronková – Jan Palas – Jaroslav Pánek – Petr Pavelec – Josef Příplata – Ivo Purš – Václav Rameš – Vladislav Razím – Jan Royt – Magdalena Rudovská – Marie Ryantová – Jan Schöttner – Ivan Slavík – Jaroslav Sojka – Lubomír Sršeň – Dana Stehlíková – Aleš Stejskal – Michal Stříbrný – Milada Studničková – Martina Sudová – Jakub Šimek – Robert Šimůnek – Michal Šula – Antonín Švejda – Zuzana Thomová – Lukáš Tulach Hejný – Eva Uchalová – Vratislav Vaníček – Zuzana Vaverková – Lenka Veselá – Petr Vorel – Zuzana Všecková, 2011

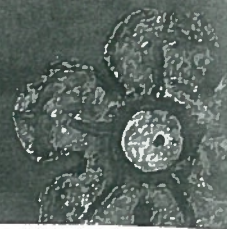
Grafická úprava, sazba a zlom © Daniel Dědek, JIH – reklamní agentura, s.r.o., 2011

Obálka knihy © Daniel Dědek, Martin Gaži, 2011

Na obálce použity fotografie z interiérů Státního zámku Kratochvíle: rožmberský jezdec ve středu klenby zlatého sálu (foto Ladislav Pouzar) a detail malované tapety (foto Martin Gaži); na zadní straně obálky detail Řádu lebky na obraze Petra Voka z Rožmberka patřícím Cisterciáckému opatství Vyšší Brod (foto Ladislav Pouzar).

ISBN 978-80-85033-31-1

Rožmberkové ve šlechtické paměti

„De Rosenbergiis Bohemis plura sunt controversa.“ Rožmberkové ve šlechtické paměti 17. století

Petr Maťa

Rožmberský rod se z dějin nevytratil náhle. Bezdětnost obou bratří z poslední generace – Viléma a Petra Voka – dávala dlouhá léta tušit, že se osud slavného rodu naplňuje. Nejpozději od konce 16. století bylo vyměření Rožmberků skutečností, se kterou se počítalo v lokálním, regionálním, zemském i mezinárodním měřítku, a Petr Vok měl dostatek času učinit opatření, aby Rožmberkové nebyli zapomenuti.¹ Těto možnosti také bohatou měrou využil a do svého testamentu z roku 1610 i do dohody s Janem Jiřím ze Švamberka, která mu předcházela, vložil několik důležitých ustanovení „pro památku slavného domu rožmberského“. Nepatřil k nim jen „slavnej a knížecí“ pohřeb, který měl dědic posledního Rožmberkovi vypravít. Petr Vok zavázal Švamberka, aby „k svému erbů rúži červenou erbů rožmberského připojil“, a třeboňské a rožmberské panství mělo zůstat nedělitelným celkem, který měl po případném vyměření Švamberků v mužské linii připadnout českým evangelickým stavům a „na věčné budoucí trvající časy rožmberský statky slouti“. Významným místem paměti se měla stát „rožmberská škola“, která měla být zřízena v Soběslavi pro výchovu evangelické mládeže a vybavena rozsáhlou rožmberskou knihovnou.²

V důsledku dramatických proměn, k nimž došlo v Českém království záhy po Vokově skonu, nakonec z celého tohoto programu nezbylo téměř nic. Rožmberská škola upadla po svém časném zániku v zapomnění, zatímco rožmberská knihovna, kterou Švamberk škole nakonec ani nevydal, se krátce po převozu do Prahy roku 1647 stala obětí kořisticích švédských vojsk a rozptýlila se po skandinávských knihovnách.³ O rožmberských statcích se sice hovořilo po celé 17. století, avšak ve zcela jiných souvislostech, než si testátor přál. Nejviditelnější připomínkou rožmberského rodu se nakonec – odhlédneme-li od památek na rožmberských panstvích a od rožmberské nekropole ve Vyšším Brodě – stal objekt, kterému Petr Vok ve snaze o zajištění paměti na svůj rod žádnou významnou roli nepřikládal, neboť se jej již roku 1600 vzdal ve prospěch Rudolfa II.: palác pánů z Rožmberka na Pražském hradě. Jakožto důstojné sídlo na důstojném místě byl *rosenbergisches haus* (či *casa rosenbergiana*) využíván k ubytování prominentních hostů, popř. k jiným společensko-reprezentativním příležitostem, jakou bylo například rozvěšení sbírky italských pláten, které si ze svého vyslaneckého pobytu v Benátkách přivezl Humprecht Jan Černín, v roce 1665.⁴ Teprve přestavba a přeměna paláce na ústav šlechtičen v 18. století učinila tečku i za touto připomínkou někdejší rožmberské slávy.⁵

Vzpomínka na Rožmberky po skonu Petra Voka přesto žila dále, nabyla však zcela jiných kontur. Prvním a neaktuálnějším z kontextů, v nichž se na slavný rod vzpomínalo, byl zápas o rožmberské dědictví. Již testamentu z roku 1610 předcházela léta tvrdého vyjednávání s nejrůznějšími pretendenty rožmberského majetku. Na pozadí konfesijně-politických sporů předbělohorských desetiletí představovala otázka, kdo se stane příštím majitelem zmenšené a zadlužené, ale stále impozantní rožmberské državy, významné politikum a do řešení zdánlivě soukromé majetkoprávní záležitosti nakonec politika zasáhla zásadní měrou.

Petr Vok svou državu rozdělil mezi dva hlavní dědice: Jana Jiřího ze Švamberka a jeho potomky a svého synovce Jana Zrinského (nejmladšího syna své sestry Evy), po jehož předpokládané bezdětné smrti měli dědit taktéž Švamberkové. Toto řešení, jakkoliv bylo úzkostlivě připravováno a po právní stránce dobře ošetřeno, mělo jen krátké trvání. Nejprve přešla po Zrinského časném skonu v únoru 1612 i jeho část dědictví na Švamber-

ky, avšak jejich práva k rožmberskému majetku byla několik let nato zpochybněna. Záminkou se stala aféra někdejšího Vokova německého sekretáře Theobalda Hocka ze Zweibrückenu. V procesu, který proti němu otevřel královský prokurátor a který byl veden velmi stranicky a manipulativně, vyšlo mj. najevo, že Hock podlouzně „vylepšil“ Vokův testament ve svůj prospěch. Nálezem zemského soudu o Hockově vině koncem března 1618 byl Vokův kšaft prohlášen za zfalšovaný a věci se daly do pohybu.⁶

Zpochybnění závěti se zřejmě delší dobu očekávalo, neboť zainteresovaní byli připraveni. Týden po vynešení rozsudku uzavřeli dva katolictví pretendenti rožmberského majetku, Vokův prasynovec Vilém mladší z Lobkovic a praneť Lucie Otýlie Slavatová z Hradce, smlouvu, v níž vzájemně uznali své nároky a dohodli se na postupu při jejich vymáhání: právní spor měl vést na společné náklady Lobkovic, o vysouzené statky se měly obě strany rozdělit rovným dílem. Vzápětí se Lobkovic písemně obrátil na Petra ze Švamberka (syna mezitím zemřelého Jana Jiřího) a vyzval jej pod hrozbou právní žaloby, aby mu veškerý rožmberský majetek po dobrém vydal. Tato neomalená „přátelská“ výzva, která de facto znamenala vyhlášení války a kterou Švamberk pochopitelně odmítl, byla pouhým předpokladem k tomu, aby Lobkovic svůj nárok vznesl na české místodržící a požádal je o zákrok proti (z jeho pohledu) uzurpátorovi rožmberského dědictví. Vzhledem k převaze a bojovnému naladění katolických hodnostářů v místodržitelském kolegiu a k vnitropolitickému napětí po korunovaci Ferdinandu II. českým králem byly vyhlídky Švamberků na udržení rožmberského dědictví náhle velmi nejisté.

Místodržící ještě stačili před sebe obeslat obě strany a jistě by bylo zajímavé sledovat, jak by se kauza vyvíjela, pokud by v květnu 1618 nebylo došlo k pražské defenestraci, která postihla právě dva z místodržících, kteří byli do sporu zapleteni: Vilém Slavata byl manželem Lucie Otýlie, zatímco Jaroslav z Martinic pomáhal zprostředkovat dohodu mezi oběma pretendenty. Sotva také překvapí, že se Petr ze Švamberka aktivně zapojil do českého povstání, aniž by mu bylo dáno dožít se jeho neslavného konce.⁷

Po Bílé hoře se majetek kompromitovaného Švamberka stal předmětem konfiskace, aniž by bylo přihlédnuto k nárokům Lobkovic a paní Slavatové. Někdejší rožmberské statky ukořistili císařský vojevůdce Karel Bonaventura Buquoy a vlivný ministr Jan Oldřich z Eggenbergu. Posléze se k nim roku 1660 připojil Jan Adolf ze Schwarzenbergu, jemuž bylo roku 1660 postoupeno třeboňské panství, které mezitím užívali různí členové habsburské dynastie. I když noví majitelé byli schopni své akvizice uhájit, spory o rožmberské dědictví pokračovaly.

1. *Základní práci zůstává PÁNEK 1989.*
2. *Dobodu otiskl LASZOWSKI 1906, s. 200–209, testament v německém překladu SCHALLER 1785–1797/13, s. 53–91.*
3. *HOLÝ 2011; VESELÁ 2005, s. 246–254.*
4. *„Il giorno sono andato nella casa rosenbergiana, dove il conte Cernino attaca i suoi belli quadri di Venetia per vederli, sono veramente per il più belli, et in tanta quantità, che una sale grande, con 7 in 8 stanze appena li recepiscono.“ KELLER – CATALANO 2010, zde Bd. 4, s. 348. Další zmínky o paláci: Bd. 3, s. 613, Bd. 5, s. 7, 596, 623.*
5. *KUBÍČEK 1953, s. 308–318.*
6. *SEDLÁČEK 1882–1927/1–15, zde 3, s. 246–251; PÁNEK 1989, s. 321–330, 337–341.*
7. *Dosud nezpracovaná akta ke sporu jsou uložena v soukromém fondu Lobkovicové roduňičtí – roduňický archiv (zámeček Nelabozeves), sign. A 177.*

Koncem roku 1622 Vilém z Lobkovic memoriálem podaným panovníkovi znovu ohlásil své nároky a požadoval vydání rožmberských statků pro sebe a Lucii Otýlii Slavatovou. Objevil se i další uchazeč dovolávající se příbuzenství k Rožmberkovi – František Mikuláš z Thurnu, synovec Jana Zrinského a vnuk jiné z Vokových sester. Lobkovic i Lucie Otýlie z obavy, aby konkurenční pretenze nebyla na škodu jejich nárokům, v únoru 1623 ve zvláštním ujednání slíbili Thurna odškodnit desetinou z vysouzených statků. Záhy se však ukázalo, že převedení rožmberského dědictví na nejbližší (i když značně vzdálené) příbuzné Petra Voka není v nové společensko-politické konstelaci průchodné. Ještě v únoru 1625 Lobkovic svou žádost zopakoval, ale nedlouho poté společně s Lucií Otýlií ohlásili panovníkovi, že od svých pohledávek odstupují.⁸

Na scénu mezitím vstoupil nový pretendent – Adam, mladší bratr zemřelého Petra ze Švamberka, který byl v době stavovského povstání nezletilý a navíc na vzdělávací cestě v zahraničí, a nemohl se tedy sám kompromitovat. Nyní se domáhal vydání svého podílu z otcova dědictví. Jeho celoživotní zápas o uznání nároku na švamberské a někdejší rožmberské statky byl sérií porážek, jakkoliv Adamovi opakovaně probleskovala naděje na alespoň částečné odškodnění.⁹ Švamberk sám, bez finančních prostředků a bez vlivných přímluvců, odkázán na podporu příbuzných a šlechtických dobrodinců, byl v pražské aristokratické společnosti žalostnou připomínkou neblahých konfiskačních krivd. Když v roce 1648 švédská vojska v Praze zajala několik desítek šlechticů a šlechtičen a požadovala po nich vysoké výkupné, byl Švamberk záhy propuštěn, neboť generál Königsmarck rychle poznal, že na výkupné není v jeho případě naděje.¹⁰ Švamberk zemřel v prosinci 1664 jako poslední mužský člen svého rodu, v chudobě a obtížen četnými dluhy – vyprávělo se, že se v jeho pozůstalosti našly pouhé tři groše, a těžko se hledal, kdo by mu zařídil pohřeb, neboť panovala obava, že se na případného dobrodince sesypou Švamberkovi věřitelé.¹¹

Adam ze Švamberka sám o sobě zřejmě nebyl pro nové držitele rožmberských statků příliš nebezpečným protihráčem, avšak pretenze sama byla nevypočitatelným faktorem, pokud se ocitla v rukou vlivnějších osob. Taková situace nastala po smrti poslední Švamberka, který svá práva na sklonku života převedl na vzdálenou příbuznou Františku Polyxenu Paarovou, rozenou ze Švamberka. (Také hrabě Schwarzenberg na sebe nechal prozíravě převést nároky na třeboňské panství výměnou za jistou finanční podporu, kterou poslednímu Švamberkovi poskytoval.)

Hraběnka Paarová se Švamberkovými nároky energicky ujala, a když roku 1676 dosáhla císařského svolení se znovuotevřením celé kauzy, dostal spor o rožmberské statky novou dynamiku. Hraběnka rozehrála několik soudních pří o rožmberské a švamberské dědictví, v nichž stanula jednak proti Schwarzenbergům a jednak proti Buquoyům. Průběh a výsledek těchto

8. *Tato a další akta viz tamtéž. Nedatované oznámení o odstoupení od pohledávky viz Státní oblastní archiv v Třeboni, oddělení Jindřichův Hradec, Rodinný archiv Slavatů (dále RA Slavata), sign. III B5a, karton 22.*

9. *BÍLEK 1882–1883, s. 646–664. „Deß herrn Adam von Schwamberg pretensionen bei der liquidations commission, welche vill jahr zu Wienn steckhen gebliben, sein dise tag an hiege revisions-commission herein remittirt worden, und dörffe sich wohl schickhen, das er noch etwas daran erbielte.“ KELLER – CATALANO 2010, Bd. 5, s. 560 (28. ledna 1652).*

10. *„Al signor Adamo di Schwamberg ha dato licenze il Kinigsmarck di andarsene in Città vecchia, senz'altra ranzone, perché sapeva che non haveva d'onde trovare da vivere.“ KELLER – CATALANO 2010, Bd. 3, s. 168 (27. srpna 1648).*

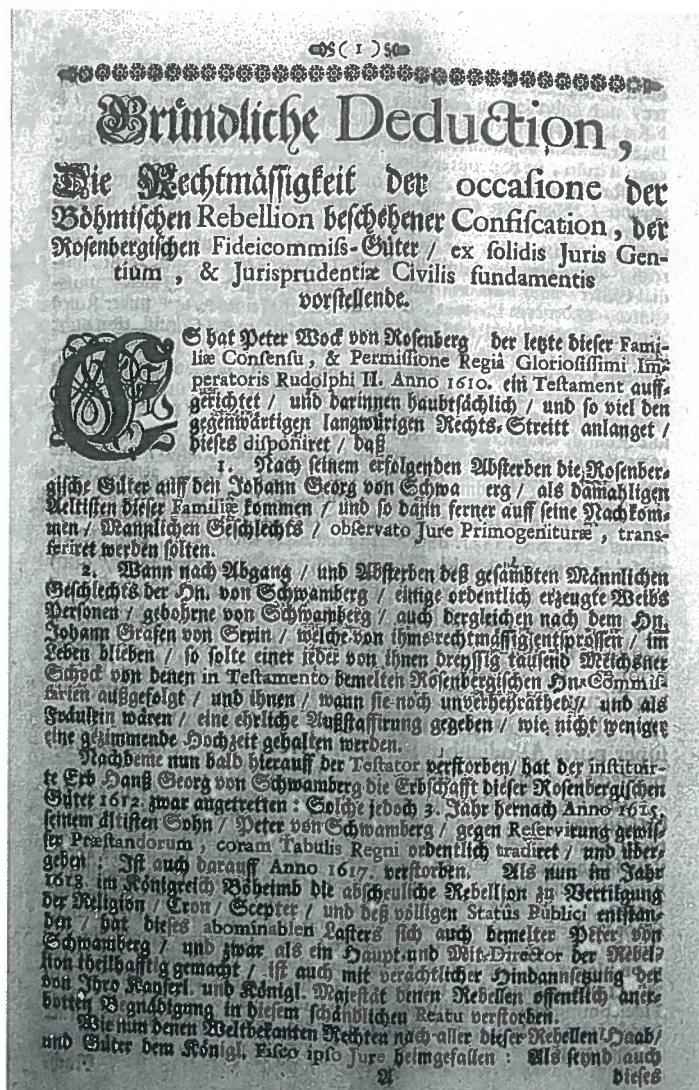
11. *„... also entblisset von mitteln, das man mebr nicht als 3 groschen in der paarschaft nach ihme gefunden, und sich anfangs kheiner finden wolten, der sich annehmen wolte ihn begraben zu lassen, weil gemainiglich hernach auch die creditores sich dessen zuhalten pflegen, damit sie zu ihrer contenturung gelangen mögen.“ KELLER – CATALANO 2010, Bd. 7, s. 573 (25. prosince 1664).*

12. *SCHWARZENBERG 1963, s. 121an.; Sedláček, August: OSN 24, s. 848–853, zde 852; SEDLÁČEK 1882–1927/1–15, zde 3, s. 144.*

13. *Warhafftige Facti Contingentia oder Relation, die Confiscation deren Rosenbergischen so genannten Fideicommiss- oder vilmebr Spolects-Güter / und die darauß erwachsene Strittigkeit betreffend, s. I, s. a.; Gründliche Deduction, Die Rechtmäßigkeit der occasione der Böhmischen Rebellion bescheneher Confiscation, der Rosenbergischen Fideicommiss-Güter [...] vorstellende, s. I, s. a.*

14. *Sedláček, August: OSN 19, s. 2.*

15. *BÍLEK 1882–1883, s. 659.*

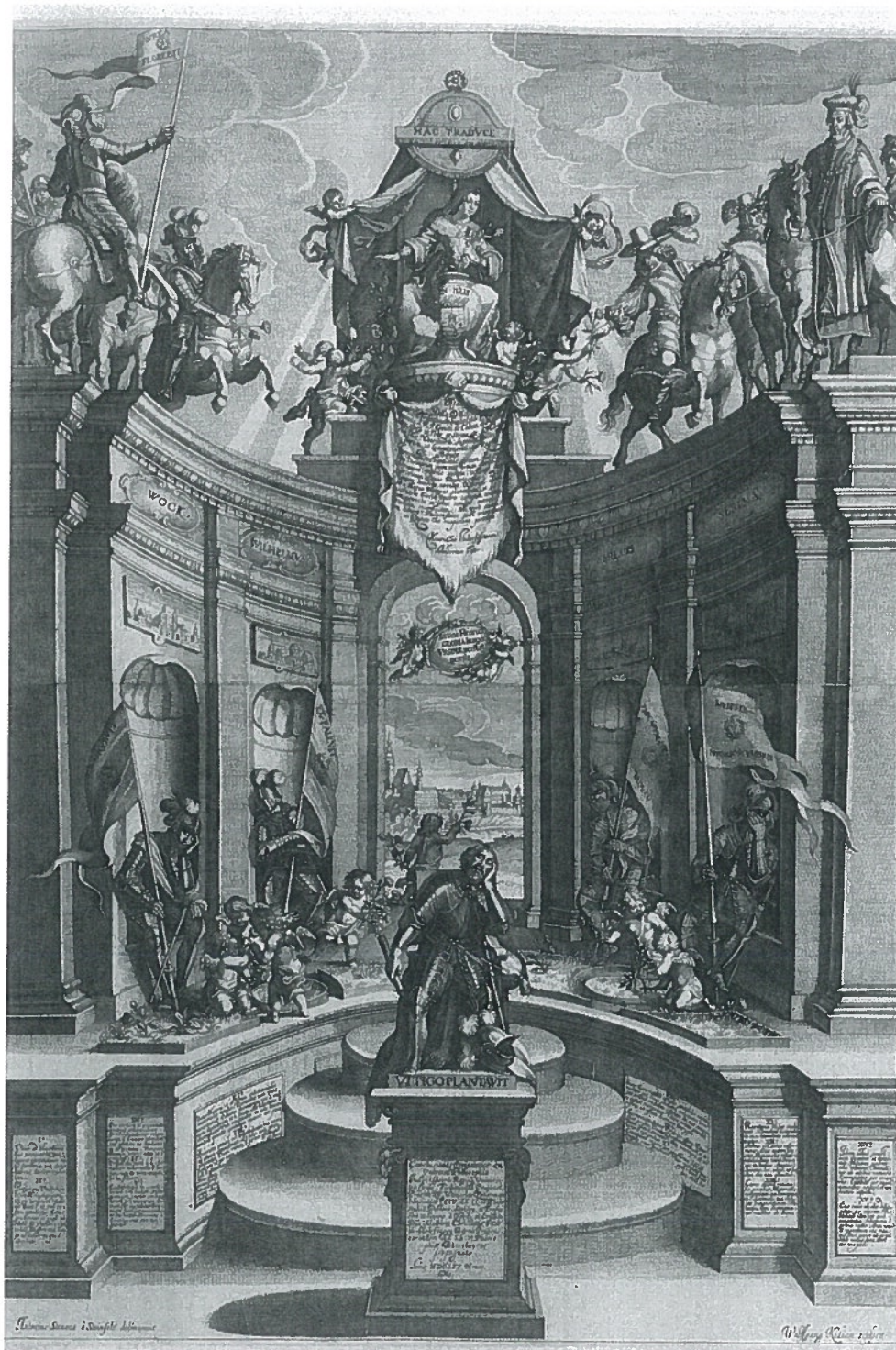

Anonymní právní rozklad o konfiskaci „rožmberských statků“ po stavovském povstání, konec 17. století

sporů by stál za detailní objasnění, na základě dosud známých skutečností lze pouze říci, že šlo o dlouhé a spletité kauzy a že Paarové nakonec nevyšli zcela naprázdno.¹² Faktem je, že právní experti jednotlivých stran koncem 17. století vydali tiskem několik rozkladů ohledně konfiskace „rožmberských statků“, v nichž se znovu rozebíral Vokův testament a majetkoprávní povaha někdejší rožmberské domény.¹³ V kontextu obnoveného zápasu o rožmberské dědictví je třeba vnímat i začlenění švambersko-rožmberského erbu do znaku Karla z Paaru v roce 1665 – manžel hraběnky Paarové se tak stylizoval do role dědice pretenzí ke švambersko-rožmberskému majetku.¹⁴

Ve „věčném“ sporu o rožmberské dědictví, který se rozhořel záhy po skonu Petra Voka, se tedy nakonec před soudy střetaly rody a zájmové skupiny, které neměly s Rožmberky vůbec nic společného. Jinou, rovněž málo zmapovanou kapitolou tahanic o rožmberské dědictví představuje otázka rožmberských dluhů. Přejali je zprvu Švamberkové, avšak po konfiskaci jejich majetku převzal zodpovědnost za tyto dluhy císařský fiskus. Ještě roku 1690 nebyla většina pohledávek vyřízena a z větší části zřejmě nebyly splaceny nikdy.¹⁵

Rožmberské dědictví však nespokovalo jen v movitých statcích, nýbrž mělo i symbolickou komponentu. Rožmberský rod se v české aristokratické společnosti od středověku těšil některým zvláštním výsadám, jmenovitě přednostnímu místu a hlasu na zemském soudu a zemském sněmu a zvláštnímu rodovému zřízení, které světovalo správu rodových statků vždy do rukou nejstaršího člena („vladaře“) a chránilo tak rodový majetek před drobením. Součástí symbolického dědictví byl konečně i soubor rodových mýtů ohledně původu a příbuzenství, na jejichž základě se Rožmberkové pokládali za rovnorodé s rodinami knížecími. Zvláště šlo o tzv. ursinovskou legendu – mýtus o původu Rožmberků z italské knížecí rodiny Orsiniů.

Antonín Stevens ze Steinfelsu – Wolfgang Kilian, univerzitní teze
Vojtěcha Kristiána Ittera z Adelsfingenu, 1655, Vídeň, Albertina, Graphische Sammlung

V dohodě se Švamberky se Petr Vok zavazoval odkázat celý soubor rožmberských výsad („majestáty, privilegia a obdarování“) Švamberkům a souhlasil s tím, že se jeho dědicové pokusí u českého krále „obdržeti, aby se i na rod Jich Milostí pánův z Švamberka [...] vztahovaly“.¹⁶ Není známo, že by Švamberkové v tomto směru podnikli kroky. Rožmberské výsady však nakonec přece jen byly zčásti obnoveny, ovšem ve prospěch jiného rodu. Oč méně totiž Vilému Slavatovi a jeho rodině přálo štěstí ve sporu o hmotné dědictví Rožmberků, o to větší úspěch slavil v zápase o jejich symbolický odkaz. Slavatův nárok na rožmberské výsady nebyl samozřejmý a vyžadoval složitější argumentační strategii. Slavata sám s Rožmberky blíže spřízněn nebyl a jeho manželka Lucie Otýlie coby jeden z (přínejmenším) tří žijících praprotomků Vokových sester rovněž nemohla být automaticky považována za samozřejmého pretendenta. Lucie Otýlie nicméně pocházela z rodu pánů z Hradce, ba byla univerzální dědičkou jejich rodových statků. S pomocí erbovní legendy o společném prapůvodu Vítkovců se tudíž mohla stylizovat

do role „jediné dědičky pánů z Růže“. Šlo sice o poněkud svéráznou konstrukci, která postrádala právní základ, avšak vzhledem k závažnosti, kterou soudobá aristokratická společnost přikládala rodovým příbuzenským vztahům, bylo možno i na tomto zdánlivě vratkém základě rozvinout persuzivní argumentaci.

Slavatova cesta za zajištěním rožmberských výsad pro potomky byla dlouhá a úzce souvisela s neúspěšnými nároky jeho ženy na rožmberské statky. Zahájilo ji sloučení rodového znaku Slavatů s erbem pánů z Hradce (1616). V druhé polovině dvacátých let pak Slavata na sebe a své dědice s panovníckým souhlasem převedl celou řadu někdejších výsad rožmberského rodu – právo na titul „vladař domu hradeckého“ a s tím související právo na přednostní postavení sebe a svých prvorozených potomků na českém sněmu (1625/1626), kteréžto výsady byly vloženy i do Obnoveného zřízení zemského (1627), a konečně právo připojit k erbu dva medvědí štítonoše po vzoru ursinovského znaku posledních Rožmberků (1629).¹⁷ V roce 1629 Slavata své snahy o založení nové identity svého rodu završil vytvořením důležitého pomníku na jindřichohradeckém zámku. Jeho středobodem se stalo obrazové ztvárnění tzv. legendy o dělení růží, které Slavata nechal zkopírovat z telčského zámku a ke kterému připojil po předchozím průzkumu písemných svědectví tříjazyčný výklad o původu Vítkovců, o jejich erbovní legendě a o přenesení jejich symbolického dědictví na rod Slavatů.¹⁸

Slavatovo úsilí o převzetí souboru výsad a symbolů po pánech z Hradce a z Rožmberka bylo sice úspěšné, v praxi však mělo menší dopad, než mohl Slavata doufat. Česká aristokratická společnost doznala v pobělohorských desetiletích významných strukturálních změn a rožmberské výsady, v předbělohorské době ještě ojedinělé, byly záhy po udělení Slavatům devalvovány – jednak záplavou nových titulů (včetně titulu knížecího, který byl nadřazen rožmberské přednosti), jednak rostoucím významem dvorských titulů pro postavení ve šlechtické hierarchii a dále zřizováním fideikomistů (slavatovské „vladařství“ navíc postrádalo majetkoprávní komponentu a bylo pouhým titulem).¹⁹ Na druhou stranu se podařilo tezi o Slavatech jakožto pokračovatelích rožmberského

a hradeckého rodu úspěšně popularizovat (uznal ji, jak se zdá, i italský Orsiniové²⁰). Rožmbersko-hradecká symbolika se stala klíčovou součástí rodové identity a byla dále rozvíjena v dedikacích členům slavatovského domu, v panegyrické literatuře, ve školních představeních jindřichohradeckého jezuitského gymnázia a v genealogiích.²¹

16. LASZOWSKI 1906, s. 205an.

17. MAŤA 1998, s. 525an. Pražský arcibiskup Harrach měl shrnout: „La casa Slavata ha i privilegi dell'i signori di Rosenberg, de' quali il maggiore haveva il luogo sempre sopra il burgravio.“ KELLER – CATALANO 2010, Bd. 2, s. 831 (7. července 1646).

18. MAŤA 1998, s. 527–535; HRDLIČKA 2007, s. 68–87.

19. MAŤA 2004.

20. Srov. pozn. 48.

21. MAŤA 1998, s. 546–550; BŮŽEK – DOLEŽAL – HRDLIČKA – NOVOTNÝ – SMÍŠEK 2009, s. 263–305.

Jedním z pěkných, nedávno objevených příkladů je univerzitní teze z roku 1655, kterou defendent Vojtěch Kristián Itter z Adelsfingenu věnoval Ferdinandu Vilémovi Slavatovi. Kompozice využívá legendy o rozdělení heraldického znamení růže rodovým prapředkem Vítkem mezi pět synů. Vítek, spící vsedě v křesle na vyvýšeném podstavci, je zobrazen v popředí. Za ním se zdvihá půlkruhový chór, v jehož nikách spí postavy čtyř údajných Vítkových synů, zakladatelů jednotlivých, nyní vymřelých větví pánů z Růže – zleva doprava jsou to předkové pánů z Rožmberka, z Landštejna, ze Stráže a z Ústí. Schází pouze Jindřich, pátý z legendárních synů a zakladatel rodu pánů z Hradce. Místo něj se uprostřed stavby otevírá průhled na zámek a město Jindřichův Hradec, kam putti odnášejí růže, které trhají na záhoncích před praotci vymřelých rodů. Klíčová scéna se odehrává v horní části kompozice: středověce vyhlížející rytíři se standartou s vyobrazením růže (odkazující k pánům z Hradce) předávají růže mladým jezdcům v šatech ze 17. století. Ti představují nejmladší generaci slavatovského rodu, před níž svírá otěže stařec s Řádem zlatého rouna na prsou, tedy bezpochyby nejvyšší kancléř Vilém Slavata. Zprostředkovatelskou roli hraje postava ženy pod baldachýnem, svírající v klíně vázu, na níž je vyobrazen sloučený slavatovsko-hradecký erb. Nápis na standartě pánů z Hradce (AVREA FLOREBIT), na baldachýnu (HAC TRADUCE) a na nádobě, v níž postava ženy vytahuje růže (IN ILLIS), vysvětlují význam výjevu: zlatá růže pokvete zprostředkováním Lucie Otýlie ve slavatovském rodě. Růže zde nejsou pouze heraldickým znamením, nýbrž představují ctnosti, které Slavatové prostřednictvím Lucie Otýlie přijímají od celého kmene Vítkovců, jak ostatně upřesňuje nápisový štítek nad průhledem na Jindřichův Hradec, v němž se uvádí, že v jediném Jindřichovi trvá sláva rodu ursinovského.²²

Tradice pánů z Růže byly ovšem natolik mnohotvaré, že se jejich připomínání, interpretace a rozvíjení sotva mohly omezit na slavatovské prostředí, tím méně být tímto prostředím monopolizovány. Důležitým předpokladem pro udržení Rožmberků ve šlechtické paměti byla skutečnost, že Rožmberkové sami své dějiny začlenili do širších souvislostí. Na mysli zde mám především oba klíčové rodové mýty – ursinovskou legendu, doloženou již hluboko v 15. století, a mýtus o dělení růží –, jak je písemně zachytil a spojil rožmberský analyista Václav Březan.²³ Hovoříme-li dnes o poslední generaci Rožmberků pouze jako o pánech z Rožmberka, zkrslujeme tím do jisté míry jejich sebenazírání. Vilém i Petr Vok se pokládali za součást velkého rozrodu Ursinů, titulovali se jako „Ursinové z Rožmberka“ (a byli tak také titulováni) a na rozdíl od svých předků neužívali jednoduchý rodový znak, nýbrž erb shodný s rodem Orsiniů: červenou růží ve stříbrném poli nad kosmými pruhy se dvěma medvěďmi štítonoši.

Právě v 17. století se obě legendy ocitly v zorném poli historiků a genealogů a staly se předmětem učených spekulací. Takřka samozřejmým východiskem, který historiky uvažující v paradigmatu kritického dějepisceví s odstupem několika staletí uvádí v úžas, byl přítom předpoklad, že stejná a podobná erbovní znamení jsou (bez ohledu na geografické, etnické či kulturní vzdálenosti) indiciemi společného původu. Rodů s erbem růže však bylo v dějinách více a Rožmberkové nebyli jediným rodem ve střední Evropě, o jehož příbuzenství s italskými Orsini se vedly debaty, což dávalo podnět ke konstruování odvážných genealogicko-historických souvislostí, které, jak uvidíme, nebylo jen akademickým cvičením, nýbrž dodávalo argumenty pro konkrétní aspirace.

Ještě za života Petra Voka byly zveřejněny dva texty, které přinesly nový výklad rožmberské minulosti a měly pro kontexty, v nichž se mělo na Rožmberky vzpomínat, významný dopad. Polský emigrant a genealog Bartoloměj Paprocký, zdrženlivý, ba přímo skeptický k tezi o původu Rožmberků z rodu Orsiniů, zato však zdůrazňující svazky české šlechty se šlechtou polskou, přišel roku 1593 s názorem o příbuzenství pánů z Růže se svatým Vojtěchem a ztotožnil Vojtěchova otce, „hraběte“ Slavníka, s jedním z bratrů, mezi něž prapředek pánů z Růže rozdělil své statky a erbovní znamení. Paprocký tak spojil erbovní legendu českých pánů z Růže s legendou o původu rozvětveného polského rozrodu Porajů z rodu „hraběte“ Slavníka.²⁴

Nedlouho nato byl roku 1602 publikován spis merseburského starosty Ernsta Brotuffa (1497–1565), který legendu o příchodu římských Ursinů do střední Evropy obracel naruby. Brotuff předpokládal, že Ursinové sami pocházeli ze starého saského rozrodu Bärů, resp. Beringerů, stejně jako knížata z Anhaltu, hrabata z Ballenstedtu, Askánci a další rody užívající ve znaku erbovní znamení medvěda (nad heraldickou logikou převážil etymologický argument, neboť *ursus* znamená latinsky medvěd). Podle Brotuffa odešla část tohoto rodu ještě za franckých králů do Itálie a založila zde knížecí rod Ursinů. Čeští Rožmberkové leželi na okraji Brotuffova zájmu, jeho spis však měl pro úvahy o rožmberském původu důležité konsekvence.²⁵

Brotuffova práce vyšla v době, kdy se významný evangelický politik Kristián z Anhaltu pokoušel získat stárnoucího Petra Voka pro spolupráci s formující se protihabsburskou frontou v říši. Teze o společném původu Anhaltů a Ursinů (tedy i Rožmberků) se výborně hodila – připomínal ji např. Anhaltův pražský agent Oswald Croll v dedikaci svého alchymistického spisu z roku 1608 – a Anhalt se na jejím základě dokonce pokoušel uplatnit nárok na rožmberské dědictví.²⁶ Brotuffův výklad nalezl ohlas i u Viléma Slavaty. V průvodním textu k obrazovému ztvárnění legendy o dělení růží Slavata jako první zkomponoval Brotuffův pohled na věc s oběma rožmberskými legendami v jeden text, a mohl tedy začít svůj výklad o pánech z Růže obsáhlým exkurzem o vzniku rodu Ursinů a o jejich příchodu z Hercynie do Itálie v 7. století, odkud se později, ve století desátém, praotec Vítek odebral do Čech.²⁷

Největší pozornosti se původu Rožmberků dostalo až po jejich vymření, jmenovitě v sedmdesátých letech 17. století, kdy tuto otázku řešili nezávisle na sobě tři učenci s velkými ambicemi. Pod rukama jim vykrystalizovaly tři osobité interpretace, které sice mají málo společného s historickou realitou, avšak zůstávají cenným svědectvím o druhém životě Rožmberků a o pojmání historie v barokní době.

Litoměřický biskup Maxmilián Rudolf ze Šlejnic (1605–1675) předložil ve své rukopisném díle *Vandalo-Bohemia*, v němž novátorsky vykládal českou etnogenezi, obsáhlý rozklad o původu pánů z Růže. Šlejnicovu interpretaci lze pochopit pouze v kontextu celého spisu, který se odvíjel od ztotožnění Vandalů s (polabskými) Slovy, obývajícími v raném středověku oblast

Slavatovský znak s erbovní symbolikou pánů z Hradce a s rožmberskými medvěďmi štítonoši nad portálem kostela při paulánském klášteře u Nové Bystřice, druhá polovina 17. století

22. ZELENKOVÁ 2009, s. 36.

23. MAŤA 1998, s. 527–535; HRDLIČKA 2007, s. 70–73.

24. PAPROCKÝ 1593, fol. 36r–37r. Ve svém následujícím spisu (PAPROCKÝ 1602, oddíl o panském stavu, s. 9–13) byl opatrnější, a třebaže počítal Slavníkovce k rodu pánů z Růže, pomlkel o jejich přesném vztahu k praotci Vítkovi.

25. BROTTUFF 1602, s. 13–17.

26. „... Antiquissimus ille Inclytæ Domus Rosenbergiæ Ramus, à primo originis suæ Trunco Vetus-tissima videlicet ac Laudatissima Anhaltinorum & Ascaniorum Prosapia exortus & prognatus...“ CROLL 1609a, přívazek k témuž: CROLL 1609 (nepaginovaná předmluva). K Anhaltovým nárokům PÁNEK 1989, 315n.

27. Státní oblastní archiv v Třeboni, oddělení Jindřichův Hradec, Rodinný archiv pánů z Hradce, č. inv. 141, listy 2.

severovýchodního Německa, a kladl si za cíl dokázat v rozporu se staršími autoritami, že právě odsud vzešel český národ (*natio bobemica*). V souladu se svou ústřední myšlenkou našel Šlejnicův původ pánů z Růže v Míšeňsku, kam prý předsídlili společně s celým vandalským národem po odchodu ze Sarmacie. Za prvotní centrum pokládal Šlejnicův hrad Rosenberg (dnešní Groß Rosenberg) na soutoku Labe a Sály, k němuž se záhy připojila další dvě centra – Plíseň (pozdější Altenburg) a Libice (pozdější Lipsko), kterou Šlejnic odvážně ztotožňuje se známým slavníkovským centrem. Z praslovanského Míšeňska se pak páni z Růže rozšířili po celé Evropě; Šlejnic jmenuje Dolní Rakousy, Čechy, Štýrsko, Korutany, Itálii a Anglii (na mysli měl samozřejmě rody Lancasterů a Yorků). Jen v Čechách samotných Šlejnic počítal s celkem sedmi větvemi, k nimž připojil ještě Trauttmansdorffy, přistěhovalé ze Štýrska po Bílé hoře, avšak též míšeňského prapůvodu.

Šlejnic při svém neortodoxním erudovaném bájení sledoval i vlastní agendu, neboť po bok známých větví pánů z Růže (k nimž, inspirován Paprockým, přiřadil i Slavníkovce) postavil i svůj vlastní rod, užívající v polceném erbů dvě bílé a jednu červenou růži v polích opačných barev. V závislosti na starší tradici předpokládal biskup, že jméno Šlejniců vzniklo odvozením od údajného slovanského názvu růže (*slynice*), a snažil se doložit, že teprve poněmčení praslovanských oblastí přineslo přejmenování původních rodových sídel (*Slynitzká gora*) i celého rozrodu, z něž si prý pouze a právě Šlejnicové udrželi původní přízvisko. Šlejnic zčásti adaptoval Brotuffovo pojednání o Bärech/Beringerech (heraldickou aporii Brotuffova spisu vyřešil tezí o adopci mezi Beringery a pány z Růže) a jistý ohlas u něj našla i legenda o dělení růží, vcelku však u něj starší interpretace ustoupily před ideou praslovanského („vandalského“) původu pánů z Růže a před okouzlením etymologickými argumenty. Rožmberkové sami podle Šlejnice nepřišli do Čech z Itálie (a neodváželi se tedy od Ursinů, ač s nimi byli stejného, vandalského původu), nýbrž z Dolních Rakous, kde se prý usídlili po svém příchodu z Míšeňska kolem roku 300 po Kristu a odkud byli vypuzeni Karlem Velikým o půl tisíciletí později.²⁸

Jezuitský polyhistor Bohuslav Balbín (1621–1688) byl sice skeptický ke Šlejnicovu nazírání na českou etnogenezi, jeho úvahy o rožmberské minulosti se však zčásti ubíraly podobným směrem, i když se opíraly o širší pramennou analýzu. Balbínovým významným počinem z hlediska genealogicko-historického bádání bylo zveřejnění rodokmenu Rožmberků (*Principum Ursinorum de Rosenberg*), který sestavil podle Březanových materiálů.²⁹ Šlo o zatím nejpodrobnější a nejspolehlivější rožmberskou genealogii, dovezenou do poloviny 12. století, a z Balbínova spisu se rodokmen záhy rozšířil do standardních genealogických kompendií.³⁰ Balbín však také uvedl do dějin rožmberského rodu řadu mýtů, včetně dodnes živého ztotožnění Bílé paní coby rodového předsmrtného znamení s Perchtou z Rožmberka.³¹

Otázku rožmberského původu řešil Balbín v exkurzu jedné ze svých nejvýznamnějších prací. Balbínovou základní myšlenkou bylo prokázat slovanskost staré české šlechty. V tom mu byla ursinovská legenda na překážku, a to i v Brotuffově mutaci, tím spíše, že nekompromitovala pouze Rožmberky, nýbrž i jejich domnělé příbuzné Slavníkovce, a tedy i svatého Vojtěcha. Balbín trval na příbuzenství Vítkovců se Slavníkovci (i když odmítl ztotožnění praotce pánů z Růže s otcem knížete Slavníka, které provedl Paprocký). Brotuffovu tezi o společném původu Anhaltů a Ursinů (tedy i Rožmberků, resp. Vítkovců) Balbín akceptoval, přizpůsobil ji ovšem svému obrazu minulosti tím, že odvodil celý rozrod pánů z Růže (včetně Anhaltů, Ursinů a všech ostatních rodů, které užívaly v erbů růže, byť různé barvy a v různém počtu) z řad slovanské šlechty („nobilitas slavica“), jejíž původ hledal, podobně jako Šlejnic, snad jím inspirován, v Míšeňsku. Tím se Balbínovi s větší účtů k učeným předchůdcům, než jakou se vyznačoval Šlejnic, podařilo skloubit v jeden výklad prakticky všechny klíčové elementy dobového historicko-genealogického obrazu pánů z Růže, ovšem za cenu nepravděpodobně komplikované geneze rožmberského rodu: i když prý prapředek Rožmberků přišel do Čech (v této otázce Balbín připouštěl tradiční interpretaci) z Itálie, byl sám potomkem slovanské středoevropské rodiny.³² Tento výklad byl konzistentní s Balbínovou interpretací starých českých dějin, avšak pro historiky, kteří nesdíleli nadšení pro slovanskou genezi středoevropské šlechty, byl přijatelný pouze v některých aspektech.

Větší šanci na rozšíření měla interpretace teologa, historika a ex-jezuity Johanna Ludwiga Schönlebena (1618–1681), badatele nad dějinami Kraňského vévodství a učenice svým zaměřením i pozorností prokazovanou lokální šlechtě ne nepodobného Balbínovi.³³ Jeho zvědavost se přitom promítla se zájmem hned dvou zainteresovaných šlechtických rodů. V Kraňsku sídlil od konce 16. století původem chorvatský rod Blagajů, který se – podobně jako Rožmberkové, byť nezávisle na nich, a snad dokonce ještě dříve než oni – dovolával společného původu s rodem Orsinů. I v případě Blagajů sehrála svou roli listinná falza a také oni přejali rodové jméno „Ursinus“ a vyměnili koncem 15. století svůj znak za ursinovský erb.³⁴ Ještě více než hrabatům Ursinům z Blagaje mohlo na Schönlebenově bádání záležet rodu Rosenbergů ze sousedních Korutan, který se teprve od dvacátých let 17. století ze skromných poměrů vyšvihl do role nejvlivnějšího korutanského rodu a nyní se s ohledem na svůj predikát a erb (červená růže ve stříbrném poli) rozhlížel, zda náhodou není rovněž příbuzný s „prastarými“ pány z Růže z jiných zemí.³⁵

I v tomto případě se nakonec sáhlo po falzu, byť nikoliv listinném. Není známo, kdy přesně se začalo argumentovat středověkým náhrobkem v kostele sv. Bartoloměje v korutanském Friesachu, který byl přisouzen dávnému rodovému členu, datován do roku 1231 a na němž se – náhrobek byl ovšem pro tento účel dodatečně upraven – spatřoval znak růže a nápis, který spojoval jména „Rosenberg“ a „Ursinus“. Na tento náhrobek se poprvé odvolával Schönleben v roce 1675 v dedikaci jednoho svého teologického spisu Wolfgangu Andreasovi Rosenbergovi, v němž také poprvé představil svou tezi, že korutanští Rosenbergové pocházejí z „tétož kořene, kterým se právem honosil rod Rožmberků, jenž vymřel v Čechách v našem století“, a že z Korutan předsídlili Rožmberkové ve 13. století do Čech.³⁶ O tři roky později si Rosenbergové podle Schönlebenova návrhu nechali vyhotovit výpravny rodokmen velkého formátu³⁷ a v roce 1680 vydal konečně Schönleben tiskem latinský spis nazvaný *Ursinovská růže kvetoucí v rakouských zemích čili Výhonky vznešené a starobylé římské rodiny Ursinů, rozsažené do Slavonie, Kraňska, Korutan, Štýrska a Čech*.³⁸ Chtěl-li Schönleben své tezi zjednat uznání, nestačilo jednoduše prohlásit hrabata Rosenbergů za příbuzné Orsinů, nýbrž bylo nutno blíže vymezit jejich vztah k „českým Ursinům“, tedy k Rožmberkům, a k ostatním pánům z Růže. Schönleben proto svou tezi rozvinul do globálního výkladu o třech středoevropských větvích italské rodiny Ursinů (Brotuffovu tezi o německém původu znal jen z druhé ruky a nepřikládal jí význam).³⁹ Jednou z větví prý byli Ursinové z Blagaje, jejichž prapředek Nicolotto přišel z Říma do Korutan kolem roku 1155, následován příbuzným (snad bratrem) Vitellem-Vítkem, od něhož prý pocházely dvě stejnojmenné větve („Ursini Rosenbergici“) s tmyž erbovním znaméním: čeští Ursinové a korutansko-štýrští Ursinové, předkové hrabat Rosenbergů. Korutany povýšil Schönleben na vůbec první středoevropské působiště Ursinů a přestupní stanici k přesídlení Blagajů do Slavonie a Rožmberků do Čech.

28. Národní archiv, Dobnerova pozůstalost, sign. XVI, 1. díl, s. 216–233, 457–482, 2. díl, s. 627an., 663–752. Ke kontextu srov. KRÁLÍK 1955, s. 369–401.

29. BALBINUS 1665, Tabula 6 a s. 48–50.

30. Řadu otisků zabýval BUCELIN 1672, s. 196an.; BUCELIN 1678, s. 230an.; NEESEN 2003.

31. MAŤA 1998, s. 539–546; MAŤA 2004, s. 98–108.

32. BALBINUS 1673–1677, s. 141–146, 186an., 313.

33. RADICS 1894, s. 1–72.

34. THALLÓCZY 1898, s. 2–6, 24–29, 133–150.

35. PAWLIK 2009.

36. „... eiusdem prorsus esse radicis, qua Rosenbergia Familia nostro seculo in Bobemia extincta merito gloriatur...“ SCHÖNLEBEN 1676, nepaginovaná dedikace z října 1675.

37. Zachoval se v Niederösterreichisches Landesarchiv (St. Pölten; dále NÖLA), Herrenstandsarchiv, Große Lade 1.

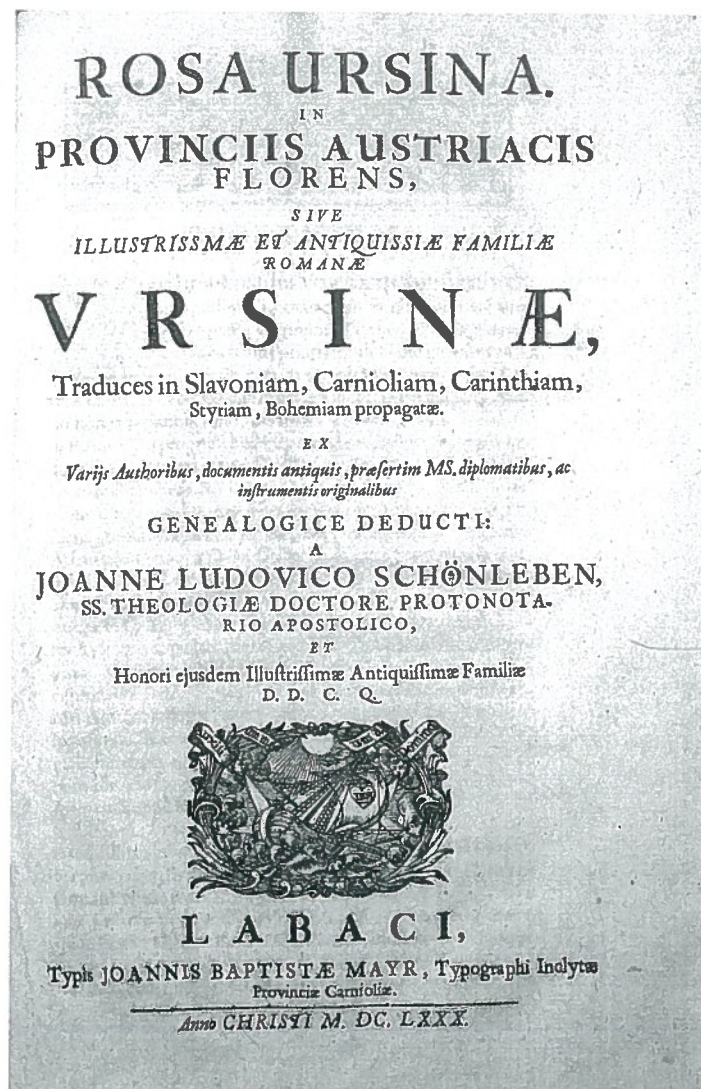
38. SCHÖNLEBEN 1680. K poznámce č. 30 o Bucelinově reedici Balbínova rožmberského rodokmenu srov. Schönlebenův komentář (s. 16): „Bucelinus bis impressit Gesinesim Rosenbergicorum Bohemorum, à me post primam impressionem monitus de quibusdam erratis: sed plus credidit transmissis sibi ex Bobemia tabulis Genealogicis, à nescio quo collectis & inter veteres scripturas, ut ait, Rosenbergiorum repertis.“

39. SCHÖNLEBEN 1680, s. 11.

Takovému výkladu stál ovšem v cestě Balbínem popularizovaný rodokmen českých Rožmberků, který tento rod zaznamenal v Čechách dříve, než mohlo dojít k přesídlení do Korutan. Schönleben Balbínův rodokmen s dílčími korekturami uznal (s výhradou, že „[d]e Rosenbergiis Bohemis plura sunt controversa“), jelikož však potřeboval odvodit české Rožmberky z Korutan, pomohl si tím, že prohlásil jeho nejstarší generace za korutanské Ursiny a datoval příchod Rožmberků do Čech teprve k roku 1235.⁴⁰ V této argumentaci, která z českých Rožmberků de facto činila pouhou sekundogenituru,⁴¹ zbývalo vysvětlit, proč právě hlavní korutanská linie (která navíc později zmizela ve Štýrsku, aby se posléze znovu objevila v Korutanech) upadla do bezvýznamnosti, což však Schönlebenovi nečinilo potíže.⁴²

Schönlebenovo řešení bylo jednoduché a přehledné, a tak mohl hrabě Wolfgang Andreas Rosenberg, vybaven tímto dokladovým materiálem, předstoupit začátkem osmdesátých let před císaře se žádostí o uznání společného původu s rodem Orsiniů a o připojení jména „Ursinus“ ke svému predikátu. Podobné žádosti o „restituci“ zapomenuté výsady nebyly ve šlechtické společnosti raného novověku výjimkou – koneckonců Rosenberg postupoval ve stopách českých Rožmberků i chorvatských Blagajů, kteří podobně doplnění predikátů provedli již v předchozích staletích. Rosenberg byl navíc na jaře 1683 povolán k císařskému dvoru do úřadu prezidenta dvorské komory a stal se vlivnou postavou, kterou si nebylo radno pohněvat. Císař jmenoval k posouzení nároku pětičlennou komisi tajných radů. Ji předložili hrabata Georg Nikolaus a Wolfgang Andreas Rosenbergové obsáhlou dokumentaci včetně spisů tří genealogů (Schönlebena, Bucelína a „otce pietismu“ Philippa Jakoba Spenera⁴³). Na základě zdání komise udělil císař 6. července 1684 Rosenbergům požadované privilegium.⁴⁴ Tím vstoupil do historie dodnes existující rod Orsini-Rosenbergů, oslavovaný následně jako součást rozsáhlé ursinovské rodiny.⁴⁵

Dobový význam této výsady dokládá názorová výměna mezi hrabětem Rosenbergem a Janem Jáchymem Slavatou, pokládajícím se za symbolického dědice po českých pánech z Růže. Slavata se obával, aby privilegium nebylo na újmu právům jeho rodu, zejména aby se Rosenbergové nepokusili vznést majetkové nároky na české statky Slavatů. Na Slavatovu žádost byla do zmíněného privilegia vložena klauzule ošetřující práva Slavatů jakožto

Johann Ludwig Schönleben,
Rosa Ursina in provinciis Austriacis florens, 1680

„dědiců české větve Rožmberků“.⁴⁶ I když se spornou záležitostí podařilo kultivovaným způsobem příznačným pro dvorské elity urovnat, Slavatové se nadále měli na pozoru. Následujícího roku pověřil Slavata svého důvěrníka, aby důkladně prohlédl ursinovský náhrobek ve Friesachu,⁴⁷ a jeho mladší bratr, karmelitán Jan Karel Jáchym, se sám sebe škodolibě tázal, zda budou římsí Orsiniové ochotni nazývat i korutanské Rosenbergy svými „bratřenci“,⁴⁸ a navrhol požádat Bohuslava Balbína, aby Schönlebenův spis fundovaně vyvrátil.⁴⁹ Ze všech tří zmíněných výkladů se nakonec prosadila právě Schönlebenova interpretace, která byla – v kombinaci s Balbínovým rodokmenem – v 18. století petrifikována řadou genealogických přehledů a konečně velkým lexikonem Johanna Heinricha Zedlera.⁵⁰

Rožmberkové se tedy po svém vyměření stali zdrojem prestiže i inspirací pro konstruování rodové mytologie, a to pro osoby a rodiny, které s nimi ve skutečnosti neměly mnoho společného. Šlechtické vzpomínání na Rožmberky, Vítkovce a pány z Růže mělo svou učenou dimenzi, bylo však také úzce spjato s individuálními a skupinovými zájmy, a to nikoliv pouze v rámci české šlechty. Zmíněné genealogické konstrukce mohou dnes znít fantasticky, avšak v době, z níž pocházejí, šlo o relevantní argument, který mohl zakládat konkrétní společenské, nebo dokonce právní nároky. Teprve v 19. století bylo genealogicko-heraldické univerzum barokní doby, jehož se čeští páni z Rožmberka stali nedílnou součástí, smeteno kritickým dějepiscetvím. Svým způsobem je však legitimizační figura genealogicky sporného „spříznění s Rožmberky“ uplatnitelná i v kontextu dnešní doby, jak nejnověji dokládá výpravná a velkonákladová publikace o jihočeských dominiích, v níž se Karl-Eugen Czernin (mimočodem šlechtic usilující soudní cestou o restituci rodinného majetku v České republice) v úvodním slovu dovolává na prvním místě příbuzenství – právě s Rožmberky.⁵¹

40. „... reliquos eorum majores, quos exhibet Genesis Bohemica apud Bucelinum, fuisse Carinthos ex propagine Romana“, SCHÖNLEBEN 1680, s. 11–20.

41. SCHÖNLEBEN 1680, s. 18.

42. SCHÖNLEBEN 1680, s. 23: *Čestí Rožmberkové „in Regnum conspectu accessum habuerunt ad gratias, nostrates Carinthi & Styrii posteaquam desierunt in his Provinciis naturales Principes & Duces personaliter regere, procul ab aula, procul à promotionibus manserunt“.*

43. *Šlo nepochybně o rozklad o pánech z Růže ve spisu SPENER 1680, s. 157–160. Spener nepřinesl originální materiál, nýbrž zpracoval údaje převzaté od Bucelína, který je převzal zčásti od Balbína a zčásti od Schönlebena.*

44. BECKH-WIDMANSTETTER 1882, s. 43–49; LEITNER 1990, s. 49–53.

45. ZENNEGG V(ON) U(ND) Z(U) SCHARFFENSTEIN 1684. *Nevelký gratulační spisek věnovaný Wólfu Andreaseovi Orsini-Rosenbergovi se opírá o Schönlebena, přijímá však opět i Bruttuffovu hypotézu o německém původu Ursiniů a rozvádí úvahy o ursinovských větvích (aniž by zmiňoval české Rožmberky). Mezi „Helden auß dem ansehllichen Hauß Ursini“ ovšem jmenuje (bez přímého odvolání na Paprockého nebo Balbína) i sv. Vojtěcha. Zmínky se dočkal i „iener vor wenig Zeit erfundene Grabstein zu Frieflach“ (s. 5).*

46. „... Comitibus Slavata utpote haeredibus Rosenbergorum lineae Bohemicae in suis bonis et praerogativis [...] nullo modo praejudicare intendimus.“ *Privilegium ze 6. července 1684, NÖLA, Herrenstandsarchiv, Große Lade 1. Příslušné dopisy mezi Slavatou a Rosenbergem z léta 1684 jsou dochovány v RA Slavata, sign. IIIJ2b, karton 39.*

47. WAGNER – MAREŠ 1919, zde 218.

48. „... de la lettre de Madame de Brachana [Orsini di Bracciano], vous veries, comme elle me traite obligamment en qualité de son cousin, je ne say, si elle fera le mesme avec M. le Comte de Rosenberg, bien qu'il se soit taché legitimer d'estre des vrais M.s Orsini de Rome...“ *Jan Karel Jáchym Slavata bratru Janovi Jiřimu, 15. června 1684 (Linz), RA Slavata, sign. IIIJ2a, karton 34.*

49. „M. le Breitenbucher me fut revis le livre de la Rose, avant de l'envoyer à V. E., je jugerois bien à propor de le monstrer au R. Pr. Balbin, de mesme il se pouvoit bien prendre la peine d'en escrire un autre avec plus de fondement, et avec plus de fermeté, il n'en aura plus à craindre, lapis offensionis est remotus.“ *Týž témuž, 29. března 1685 (Víděň), tamtéž.*

50. ZEDLER 1747, sloupec 549–559.

51. JURÍK 2010, s. 11.